

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№3(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 766 sahifa,
16-mart, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woogyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalarini tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Katta guruh tarbiyalanuvchilarida kasb haqidagi dastlabki tasavvurlarni shakllantirish metodikasini innovatsion ekotizim sharoitida takomillashtirish	18
Uralova Fotima Baxtiyor qizi	
Malakali sportchilarning kommunikativ qobiliyatlarini takomillashtirishda sotsiologik yondashuv (gandbolchilar misolida).....	23
G. A. Valiyeva	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida motor aliyali bolalarni ruhiy va nutqiy rivojlantirish usullari	27
Suyunova Surayyo Ulash qizi	
Sog'lom bola ekotizimining asoslari: ovqatlanish, immunitet va rivojlanish	31
Israilova Xusnida Adilovna	
Mobil ilovalar yordamida mustaqil o'qishni rivojlantirish	37
Raximova Feruza Najmiddinovna	
Biologiya darslarida muammoli ta'lim texnologiyasini qo'llash orqali mantiqiy fikrlashni rivojlantirish	42
Dauekeeva Gulistan Orinbaevna	
Talabalarga ingliz tilidagi matnlarni kommunikativ metod yordamida o'qish texnikasini takomillashtirish usullari	46
Mo'minova Mahliyo Axrorjonovna	
Velosiped haydashning afzalliklari.....	49
Raxmonova Go'zal Bobir qizi	
Компетентностный подход как стратегическая основа модернизации образования и его реализация в преподавании русского языка как иностранного в Узбекистане	54
Мирзакбарова Севда Вахиддиновна	
Umumta'lim maktablarida texnologiya fani mashg'ulotlarini tashkil etishning zamonaviy yondashuvlari va metodlari.....	58
Ziyamova Gulbaxor Tulabayevna	
Типы аббревиации в русском и узбекском языках: сравнительно-типологический анализ.....	62
Рахмонова Бахтигул Пайзилловна	
Maktabgacha ta'limda nutqni rivojlantirish jarayonida didaktik o'yinlardan foydalanish metodikasi	65
Abidjonova Mushtariybonu Qobiljon qizi	
Tarbiyaviy tadbirlarni samarali tashkil etishda maktabgacha ta'lim tashkiloti va ota-onalarning o'zaro hamkorlik masalalari.....	71
Sanayeva Surayyo Bobonazarovna, Jabborova Shaxina G'affor qizi	
Qadriyatli yondashuv asosida talabalarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalash mexanizmlarini takomillashtirish ..	76
G'aybullayev Quvonchbek G'olibovich	
Maktab o'quvchilarida stressga barqarorlik namoyon bo'lishining psixologik tahlili	83
Ismoilova N. Z.	
Yoshlar ma'naviyatini shakllantirishda milliy qadriyatlarning o'rni.....	87
Karshiyev Jaxongir Abdirayimovich	
Funksional savodxonlikni rivojlantirishda o'qish savodxonligining o'rni va ahamiyati	91
Xatamova Munisa Mamadulla qizi	
Transformatsiyalash tizimi asosida o'quvchilarning loyihalash kompetensiyalarini rivojlantirish samaradorligi.....	95
Jurayeva Zulayxo Islomovna	
Zamonaviy boshqaruv nazariyalarida rahbar muloqoti (transformatsion, kommunikativ va ishtirokchi boshqaruv yondashuvlari asosida).....	102
Islamova Difuza Dilshodovna	

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida pedagogik kompetentlikni tabaqalashgan yondashuv asosida rivojlantirish mazmuni	107
Begmatova Nasiba Mengnarovna	
Bo'lajak maxsus pedagoglarni inklyuziv ta'limda subyektlar faoliyatini o'rgatish metodikasi	112
Dilshodov Abrorjon Dilshodjon o'g'li	
Pre-Reading Activities to Enhance Foreign Language Reading Comprehension: Reading "The Adventures of Tom Sawyer" in 10–11 Grades	118
Djumaniyazova Zulfiya Kaliyevna	
Nutq aktlarini o'rgatishda autentik materiallardan foydalanishning metodik imkoniyatlari (filologik yo'nalish talabalari misolida)	122
Fayzulloeva Chevar G'ayrat qizi	
Yangi O'zbekistonda talaba-yoshlarni milliy yuksaltirishda jadid-marifatparvarlari ilgari surgan g'oyalarning o'rni va roli	125
Mamadaliyev Abduvoxid Maxsitaliyevich	
Gimnastikaning O'zbekistonga kirib kelish va rivojlanish tarixi	128
N. Q. Mamasidova	
Uglevodorodlar tarkibini aniqlashda massa ulushiga asoslangan reflektiv yondashuv (7-9-sinflar misolida)	131
Maxamadiyev Sharofiddin Jumaboyevich, Smanova Zulayxo Asanalievna	
Screencasting materiallarini yaratish va ularni o'quv jarayonida qo'llash	134
Maxmudova Dilfuza Meliyevna, Ergashov Niyozxon Ilyozxon o'g'li	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda so'z shakllanishini psixolingvistik asoslari	137
Moxirabonu G'aniyeva Adxam qizi	
Maktabgacha ta'limdagi muammolar va yechimlar: o'zbekiston respublikasi tajribasi	140
N. Sh. Miryusupova	
Interaktiv kartografik resurslar va ularning ta'lim jarayonida qo'llanilishining didaktik, kognitiv hamda metodik asoslari	143
Olimova Aziza Abdullayevna	
Mentorlik tizimining tarixiy ildizlari va rivojlanish bosqichlari	147
Oxunova Dilnoza Qaxxorjonovna, Abdumannonova Durdonaxon Shuxratjon qizi	
Talabalarning psixologik holati va stress omillarining prokrastinatsiyaga ta'siri hamda mustaqil ta'lim faoliyatini qo'llab-quvvatlash usullari	150
Razakov Farxod Kuvondikovich, Rajabov Hikmat Toshevich	
Talabalarni stulda o'tirgan qiyofachi portreti ranglavhasini ishlashga o'rgatish metodikasi	154
Sadatov Chori Xolmuradovich	
Organik kimyo fanini o'qitishda teskari ta'lim va texnologiyalarning ahamiyati	158
Umrbekova Maftuna Ulug'bek qizi, Babanazarova Ayzada Omirbaevna, Abdulkakimova Gulziyba Ziyatdinovna	
Duduqlanishni bartaraf etishda kompleks metodlarini qo'llashning samaradorligi	162
Xasanova Barnoxon Abdusattor qizi	
Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik kompetentligini takomillashtirish	165
Xolbozorova Nasiba Xolbozar qizi	
Проектирование персонализированных образовательных сценариев в дошкольном образовании средствами генеративного искусственного интеллекта	168
Пак Диана Александровна	
Bo'lajak pedagoglarni tayyorlashda STEAM yondashuvining roli	170
Atenov Jandarbek Dayrabay o'g'li	
Innovatsion ta'lim muhitida talabalarning kasbiy muloqot kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik asoslari	173
Bo'ltakov Sanjarbek Xazratqul o'g'li	
Alohida ta'lim ehtiyojlari mavjud bo'lgan bolalar uchun inklyuziv ta'lim tizimining ahamiyati	176
Mehmonova Nodiraxon Yusufxon qizi	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Duduqlanish nutq kamchiligini korreksiyalashning maxsus va integratsiyalashgan texnologiyalarini rivojlantirish.....	180
Boxodirova Gulasaxon Ibrohimovna	
Эссе как инструмент формирования и диагностики компетенций в системе высшего образования .	184
Шейхмамбетов Сервер Рефикович	
Matallar va folklor hikoyalari: maktabgacha ta'lim tashkilotlarida interaktiv dars texnologiyalari.....	188
Azimova Nodira Hikmatovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda jismoniy sifatlarni rivojlantirish va ularni sportga yo'naltirishning pedagogik asoslari.....	191
Norboyev Komiljon Jurakulovich, Rustamova Kamola Xayrulla qizi	
Oliy ta'lim muassasalarida ijtimoiy-gumanitar fanlarning o'qitilishining ahamiyati.....	194
Burkhanova Sabo Tulanovna	
Oliy ta'lim muassasalarida O'zbekistonning eng yangi tarixini o'qitishning metodologik asoslari va muammolari	197
Norbutayeva Guzal Abdig'ofurovna	
Ta'lim tashkilotlarida sifatni boshqarish jarayonlarini tizimli rejalashtirishning nazariy va amaliy asoslari.....	200
Abdurashit Karimovich Avliyakulov	
Tarbiya darslari samaradorligini oshirishda abdulla avloniy pedagogik hikmatlaridan foydalanishni metodik tashkil etish.....	204
Daliyeva Eliza Zokir qizi	
Badiiy-tarixiy meros asosida bo'lajak pedagoglarning refleksiv tafakkuri va kasbiy identifikatsiyasini rivojlantirish	207
Qodirova Mavluda Maxodir qizi	
Adabiyot darslarida lirik asarlarni vizual yondashuvlar asosida o'qitish usullari.....	210
Sobitova Mahmudaxon Shuxratbek qizi	
ESG tamoyillarini ta'lim tizimiga joriy etish orqali talabalarda ekologik, ijtimoiy va boshqaruv ko'nikmalarini shakllantirish	216
Tursunova Shahzoda Baxromovna	
Социально-психологические факторы нарушения психологического здоровья в семье	219
Гулру Тургунова	
O'zini tarbiyalash (self-development) g'oyasining Ibn Sino ta'limotidagi o'rni	229
Usmanova E'zoza Zokirjonovna	
Оценка динамики физиологических показателей волейболистов 12–16 лет в предсоревновательный и соревновательный периоды	234
Умматалиева Шерзода Шерали угли	
Individual sport turlarida sportchilarning natijadorlik kompetensiyasini motivatsion omillar asosida shakllantirish.....	239
Baratov Nasriddin Karshibayevich	
O'smirlarda internetdan ortiqcha foydalanishning psixologik oqibatlarini.....	243
Fayziyeva Nodira Sobirovna	
Transakt analiz: shaxslararo muloqotni tahlil qilishning nazariy va amaliy asoslari	247
Nilufar Sayfidinovna Sangirova	
Inklyuziv ta'lim jarayonini boshqarish mexanizmlarini rivojlantirish (umumiy o'rta ta'lim maktablari misolida)	252
Abdug'aniyev Abdurauf Abdumannonovich	
O'zbek milliy kurashining tarixiy rivojlanish bosqichlari va uning yoshlar tarbiyasidagi pedagogik ahamiyati.....	257
Xomudjonova Feruza Komiljon qizi, Almardanov Xasan Asqarovich	
Belbog'li kurashning shakllanishi va rivojlanish tarixi: jismoniy tarbiya tizimidagi o'rni va metodik imkoniyatlari	261
Xomudjonova Feruza Komiljon qizi, Norqizilov Muxammadbek Sherali o'gli	

Dzyudo kurashining tarixiy evolyutsiyasi va uning ta'lim jarayonida kompetensiyaviy yondashuv asosida qo'llanishi	265
<i>Xomudjonova Feruza Komiljon qizi, Norqobilov Jamshid G'ulomovich</i>	
Dzyudo kurashining tarixiy evolyutsiyasi va uning ta'lim jarayonida kompetensiyaviy yondashuv asosida qo'llanishi	270
<i>Xomudjonova Feruza Komiljon qizi, Nurullayev Fazliddin Murodulla o'gli</i>	
Raqamli muhitda shaxs xulq-atvori dinamikasi (bolalik va o'smirlilik misolida)	275
<i>Raimdjanov Mirkarim Tolibjon o'g'li</i>	
O'quvchilarning intellektual qobiliyatlarini oshirishning pedagogik va psixologik asoslari	278
<i>Suvanova Baxtigul Baxridinovna</i>	
Xalqaro tajriba asosida o'quvchilarda tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish mexanizmlari.....	283
<i>Azimov I. T., Mirzayeva N. I.</i>	
Boshlang'ich sinflarda ingliz tili o'qitishda didaktik vositalardan foydalanish	288
<i>Ziyaboyeva Sevara Saydullayevna</i>	
Yuqori malakali o'rta masofaga yuguruvchilarning jismoniy rivojlanish dinamikasi	292
<i>Nazarov Nuriddin Baxranovich</i>	
Maktab direktorining partisipativ boshqaruv faoliyatida qarorlar qabul qilish jarayonida ishtirokchilarning roli	297
<i>Jabborova Yulduzxon Hasan qizi</i>	
Tibbiyotda nizoli vaziyatlar va ularni bartaraf etish usullari.....	301
<i>Olimova Dono Shakirovna, Baxtiyorova Shahnoza Mansurbekovna</i>	
Ichki kasalliklarni tashxislashda klinik fikrlashning o'rni.....	304
<i>Tilavova Muqaddas, Hasanova Munisa, Mamatqulova Fayzo, Hakimova Xonbuvi Hakimovna</i>	
Транснациональные компании и проблема суверенитета национального государства.....	307
<i>Ф. Равшанов, Л. Сохибова</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarda o'quv-biluv faoliyati motivatsiyasini rivojlantirishning pedagogik ahamiyati	311
<i>Muhammadiyeva Manzura Maratovna, Musulmonova Sabrina Akmal qizi</i>	
Texnologik ta'limda xorijiy tajriba	316
<i>Lochinbek Abdirasulov</i>	
Talabalarda ilmiy-tadqiqot ko'nikmalarini rivojlantirishning nazariy-metodologik asoslari.....	319
<i>Saffarova Mohidil Axmadovna, Mustafayeva Feruza Anvar qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ona tili darslaridagi asosiy resurslari: "ona tili" darsligi, mashq daftari, o'qituvchi kitobi ta'lim samaradorligini oshirishning muhim omili sifatida.....	324
<i>Soatova Hilola Shuhrat qizi</i>	
Harbiy vatanparvarlik tarbiyasi – zamonaviy jamiyat taraqqiyotining muhim omili sifatida.....	328
<i>R. D. Mustayev, H. F. Abduvositov</i>	
Русскоязычная литература Узбекистана современного периода: проблематика, поэтика и художественный анализ	332
<i>Чернова Татьяна Алексеевна</i>	
O'smirlar orasida tengdoshlar bosimi va uning psixologik ta'siri	335
<i>Toshpo'latova O'giloy Baxtiyor qizi</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning maktabgacha yoshdagi bolalarda iste'mol madaniyatini shakllantirish jarayonida targeting yondashuvining pedagogik nazariy asoslari	339
<i>D. G. Umnov</i>	
Ona tili darslarini ikkinchi til tamoyillari asosida tashkil etish masalalari.....	344
<i>Maxkamova Guluzroxon Abdumutalibovna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida mustaqil ishlarni pedagogik jihatlardan tashkil etishning nazariy va amaliy aspektlari	347
<i>Mahkamov Mahammadjon Dadajonovich</i>	
Boshlang'ich sinflarda interfaol metodlar asosida dars jarayonini takomillashtirish metodikasi	351
<i>Muhammadjonova Durdonaxon Bahromjon qizi</i>	
Tarix darslarini modellashtirishda pedagogik metodlar tasnifi va ularning samaradorligi	354
<i>Ikrom Qodirov</i>	

Hadassah gospital maktabi modelining o'ziga xos xususiyatlari, pedagogik samaradorligi va uni O'zbekiston gospital maktablariga tatbiq etishning ahamiyati	357
<i>Abdullayev Aziz Habibullayevich, Ochilov Orazbek Qosim o'g'li, Alimova Dono Abbosxanovna</i>	
Davlat boshqaruvi tizimida korrupsiyaviy xavf-xatarlarni baholash va prognozlash metodologiyasi.....	361
<i>Amirxo'jayev Shukurjon Qurbonovich, Sotvoldiyev Akbarjon Umidjon o'g'li</i>	
Neyropedagogik yondashuv asosida o'quvchilarda pozitiv fikrlashni rivojlantirishning ilmiy-nazariy va amaliy asoslari	364
<i>Babakulova Dilnoza Ramazonovna</i>	
Boshlang'ich sinflarda nutqiy nuqsonlarning oldini olish va o'quvchilarning talaffuz madaniyatini shakllantirish metodikasi.....	367
<i>Baxtiyorova Nastarin Baxriddinovna, Daminova Dilbar Melimurodovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining bilim olishga qiziqishini oshirishda gamifikatsiya elementlaridan foydalanishning nazariy-metodik asoslari.....	370
<i>G'aniyeva Gulxayyo Islom qizi, Raxmatova Shaxlo Mansurovna</i>	
Ingliz tili darslarida kitobxonlik ko'nikmalarining o'ziga xosligi	373
<i>Jo'raboyeva Turg'unoy Ikromjon qizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida lingvokognitiv kompetentlikni rivojlantirishning didaktik tizimi.....	377
<i>Kozimova Sadoqat</i>	
Umumta'lim maktablarida tabiiy fanlar (science)ni o'qitish orqali ekologik savodxonlikni shakllantirishning pedagogik asoslari	380
<i>Majitov Turg'unali Anvar o'g'li</i>	
Oilaviy munosabatlarda manipulyativ muloqot indikatsiyasi: psixologik tahlil va eksperimental natijalar.....	383
<i>Nishanova Zulfizar Yashin qizi</i>	
Bo'lajak mutaxassislarining kasbiy tayyorgarligini takomillashtirishda raqamli ta'lim texnologiyalarining o'rni.....	386
<i>Nurulloyev Firuz No'monjonovich</i>	
Talabalarning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishning tarixiy-pedagogik asoslari (ma'rifatparvar mutafakkirlar merosi misolida).....	390
<i>Sabirov Kaxramon Bektursun o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'lim yoshidagi 5-6 yoshli bolalarda muammoli vaziyatlarni mustaqil yechish qobiliyatini shakllantirish metodikasini takomillashtirish.....	393
<i>Tillayeva Vasila O'ktam qizi</i>	
Kritik fikrlash kompetensiyasining pedagogik va didaktik mazmuni	398
<i>Tursunaliyev Shaxzod Sherali o'g'li</i>	
Kurashchi qizlarning texnik harakatlarini kinematik va kinetik modellashtirish	402
<i>Xomudjonova Feruza Komiljon qizi</i>	
Oliy ta'limda ishga doir muloqot asoslari fanini o'qitish orqali talabalarning og'zaki fikrlash va nutq faoliyatini rivojlantirish	406
<i>Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna</i>	
Роль онлайн-платформ и образовательных сервисов в формировании ответственности студентов.	409
<i>Гуламов Жасур Баходирович</i>	
Изучение изменений полярного переключения негативных и позитивных эмоций среднего воздействия в процессе развития/реабилитации механизмов эмпатии	413
<i>Ягудин Дмитрий Рустамович</i>	
Produktiv nutq ko'nikmalari orqali nutq aktlarini o'qitish samaradorligi.....	421
<i>Sadikov Erkin Tursunovich</i>	
Проблемы формирования письменной коммуникативной компетенции у студентов выпускных курсов высших учебных заведений	424
<i>Раджабова Зебинисо Анваровна</i>	
Pedagogika sohasida yangi ilmiy yo'nalish – pedagogik innovatsiya.....	427
<i>M.U. Raxmanova</i>	

Muammoli o'qitish asosida kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirish.....	431
<i>Giyasova Shaxnoza Abdurafikovna</i>	
9–10 yoshli o'quvchilar orasidagi nizolarni korreksion yondashuv bilan boshqarish	435
<i>Qulmatov Sindorqul Ibragimovich, Yarbekova Yulduz Bahromjon qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda raqamli mediakompetentlikni rivojlantirish	439
<i>Mo'minova Madina, Mamasodiqova Saida</i>	
Разработка приложения для визуализации и анализа решения задач линейного программирования.....	442
<i>Маматов Ислонбек Ильесович, Буронова Муниса Баходировна</i>	
Mustaqil ta'lim topshiriqlarini integrativ modellashtirish tashkiliy-metodik muammo sifatida	448
<i>Ibroximova O'g'iloy Inomjon qizi</i>	
Boshlang'ich ta'limda axloqiy tarbiyani baholash va "tarbiya kundaligi"ni joriy etish metodikasi.....	451
<i>Norimboyeva Sarvinoz Abror qizi, Norimboyeva Sarvinoz Abror qizi</i>	
Talabalarda vatanparvarlik fazilatlarini rivojlantirishning nazariy-pedagogik va didaktik asoslari.....	456
<i>Xaydaraliyev Xurshid Xamidullayevich</i>	
Zamonaviy yosh oilalarda gender munosabatining o'rganilganlik holati	462
<i>Abduqayumova Gulnoza Karimjon qizi</i>	
Arifmetik progressiyani o'qitishda "progressiya konstruktori" amaliy-tadqiqot metodining samaradorligi....	466
<i>Abdurahmonova Zamira Raxmatullayevna</i>	
Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalarining kasbiy kompetentligini shakllantirishning mazmuni.....	471
<i>Ashurova To'lg'anoy Ergashevna</i>	
Onlayn shaxmat platformalarining boshlang'ich sinf o'quvchilari tafakkuriga ta'siri	475
<i>Boboqulov Chori Urolovich</i>	
Ta'lim tizimida boshqaruv samaradorligini oshirish.....	480
<i>Kadirkulov Dilmurod Alimahamedovich</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda muloqot madaniyatini shakllantirish mezonlari.....	485
<i>Mirsagatova Nargiza Sayfullayevna</i>	
Communicative Language Teaching in Modern Classrooms: Strengths, Limitations, and Pedagogical Implications	490
<i>Mirzaliyeva Sarvinoz</i>	
Pedagogika oliy ta'lim muassasasi talabalarining fizikadan metodik faoliyatga tayyorgarligini rivojlantirish	493
<i>Murtazayev Zohid Murtazayevich</i>	
Zo'ravonlikning inson ruhiyatiga salbiy ta'siri va oqibatlari	497
<i>Mutabarxon Maxsudova</i>	
STEM ta'limi sharoitida o'quvchilarning texnik tafakkurini rivojlantirishning transdisiplinar metodik modeli	501
<i>Normuxamedov Zarif</i>	
Jadidchilar asarlarida boshlang'ich ta'limga oid pedagogik qarashlarning nazariy asoslari	507
<i>Sariboyeva Aziza G'apur qizi</i>	
Pedagogika tarixida dars samaradorligini oshirish bo'yicha qarashlar va amaliyotdagi innovatsion loyihalar tahlili.....	510
<i>To'raqulova Feruza Jobir qizi</i>	
Yosh qizlarda shaxsiy mustaqillik va oilaviy mas'uliyat muvozanati	514
<i>To'xtamatova Nargiza, Boltaboyeva Marg'uba</i>	
Individual dars mashg'ulotlari orqali boksning faolligini aniqlash xususiyatlari	517
<i>Usmonov Mansur Qurbonmurotovich</i>	
Преимущества и недостатки использования виртуальных лабораторных работ по физике	522
<i>Тилова Турдихол Баратовна</i>	
Neyrolingvistik dasturlashning (NLD) nazariy va amaliy jihatlari	529
<i>Xolikova Dilobarxon Maxsitovna</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	Tabiiy fanlar darslarini o'qitishda muammoli texnologiyalardan foydalanish usullari 533 <i>Ochilova O'g'iloy Mardon qizi</i>
	Communicative-Pragmatic Analysis of Binary-Based Paremias in English, Uzbek, and Russian Languages 537 <i>Jumanova Sabrina Vaydullo kizi</i>
	Kurash mashg'ulotlarida raqamli texnologiyalar qo'llanilishi 542 <i>Melikuziyev Azizjon Adaxamjon o'g'li</i>
	O'spirinlarda kasbiy tanlov noaniqligi sharoitida mustaqil qarorlarni rivojlantirishning psixologik xususiyatlari 546 <i>Karimova Gulxumor Shodi qizi</i>
	ChatGPT kabi til modellarining ta'lim va fan sohasiga ta'siri 550 <i>Djabbarova Xabiba Kuvandikovna</i>
	Biologiya ta'limida qo'llaniladigan masala va mashqlarning turlari, mazmuni va kreativlikni rivojlantirishdagi o'rni 554 <i>Yusupova Lobar Nizomjon qizi, Raxmatov Uchkun Ergashevich</i>
	Сравнительный анализ русской и узбекской концептосфер в контексте преподавания РКИ 560 <i>Рустамова Феруза Махмуджановна</i>
	Professional ta'lim muassasalari o'quvchilarining kasbiy madaniyatini kompetensiyaviy yondashuv asosida rivojlantirish texnologiyalari 565 <i>Imomov Musurmon Pirnazarovich</i>
	Boshlang'ich ta'limda aksiologik qadriyatlar va raqamli kompetensiyalarni uyg'un rivojlantirish metodikasi 572 <i>Shabbazova Dilfuza Ruzikulovna</i>
	Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy ijodkorligini rivojlantirishda klaster integratsiyasi va refleksiv yondashuvning o'rni 576 <i>Shabbazova Nodira Xamzayevna</i>
	Umumta'lim maktablarida immersiv texnologiyalar imkoniyatlaridan foydalanish 579 <i>Axmedova Dilnoza Baxtiyor qizi</i>
	Tasviriy san'at ta'limida kompozitsiya o'qitishning takomillashtirilgan metodik tizimi 581 <i>Karshiboyeva Dilafuz Boxodirovna</i>
	Bo'lajak ona tili o'qituvchilarining og'zaki va yozma nutqini rivojlantirishda refleksiv topshiriqlarning o'rni . 584 <i>Altibayeva Malika Kuvandikovna</i>
	STEAM yondashuvi asosida rivojlantiruvchi markazlarning samaradorligini oshirish yo'nalishlari 587 <i>O'rinova Feruza O'ljayevna, To'xtaboyeva Maftunaxon G'aniyevna</i>
	Aholi o'rtasida ommaviy sportni rivojlantirishning ilmiy-uslubiy asoslari 591 <i>Davulov Ozodbek Qalandarovich</i>
	Tasavvufda ma'naviy tarbiya tushunchasi va uning nazariy-metodologik asoslari 595 <i>Satimova Sevinch Sardorbekovna</i>
	Teaching Literary and Non-Literary Forms of Speech to Young Learners 600 <i>Nargiza Tulyaganova</i>
	Pedagog kadrlarni innovatsion faoliyatga tayyorlashni boshqarish tizimini takomillashtirishning metod va mexanizmlari 604 <i>Aziboyev Shuhrat Olimovich</i>
	Cerebral falajli bolalarda sensor, diqqat va motor funksiyalar integratsiyasining faktorli tahlili 608 <i>Karimberdiyev Azamat Axmadjon o'g'li</i>
	O'smirlik davrida emotsional intellektni namoyon bo'lishining psixologik xususiyatlari 614 <i>Djumabaeva Manzura Bagibekovna, Zoirova Laylo Alisher qizi, Umirboyeva Zaxro Dilmurod qizi</i>
	Zamonaviy ta'lim modellari mohiyati va ularning pedagogik tizimdagi o'rni (4K, 5E, 5I modellari misolida) 617 <i>Raxmatov Uchkun Ergashevich, Qodirova Marjona Azamat qizi</i>
	Ayollarni iqtisodiy faollikka tayyorlashda o'quv dasturlarini loyihalash tamoyillari 624 <i>Diyarova Shaxloxon Rovshan qizi</i>

Interfaol ta'lim metodlari asosida o'qituvchilarning kreativlik qobiliyatlarini rivojlantirish metodikasi: tajriba-sinov natijalari tahlili	628
<i>Abdiyeva Shodiyona Yodgor qizi</i>	
Raqamli muhitda maktabgacha ta'lim tarbiyalanuvchilarining qo'shimcha ta'limini tashkil etish: tadqiqotlar sharhi	633
<i>Amanova Dilorom Faxritdin qizi</i>	
Kognitiv tilshunoslikda skript atamasi va uning voqelanish mexanizmlari	637
<i>Fayzullayev Shohrux</i>	
The Concept of Blended Learning and its Role in the Modern Educational Paradigm	641
<i>Fozilova Maxina Adashevna</i>	
Finlyandiya boshlang'ich sinf o'quvchilarida matematika fanini o'qitish metodikasi	645
<i>G'aybulloyeva Yulduz Mexriddinovna</i>	
Xalq hunarmandchiligi bo'yicha o'quvchilarning kreativ qobiliyatini rivojlantirish	651
<i>Isoqov Shohruh Turabek o'g'li</i>	
Communicative-Pragmatic Analysis of Binary-Based Paremias in English, Uzbek, and Russian Languages	654
<i>Jumanova Sabrina Vaydullo kizi</i>	
Internet-risk profilaktikasining bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlashdagi o'rni	659
<i>Mamatxanova Nargiza Toxirovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'limni samarali tashkil etishning psixologik-pedagogik shart-sharoitlari	663
<i>N. Sh. Abdullayeva, F. R.Valiyeva, S. S. Raximova</i>	
Musiqiy-ritmik harakatlarning asosiy komponentlari va ularni rivojlantirishda SI imkoniyatlari	667
<i>O. A. Shodiyeva</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida kredit-modul tizimi asosida ta'limni tashkil etishning pedagogik xususiyatlari ..	672
<i>Y. R. Azzamov</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida integratsion yondashuv asosida bolalarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalashning pedagogik asoslari	676
<i>Yakubova Zilola Zikirovna</i>	
Aksiologik yondashuv asosida talabalarda mas'uliyatni rivojlantirish pedagogik muammo sifatida	679
<i>Teshayeva Dilnoza Chori qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarni tasviriy faoliyat turlari asosida estetik tarbiyalash masalalari.	684
<i>Yuldasheva Dilshoda To'lqinovna</i>	
Профессиональная рефлексия как фактор развития научного интеллекта будущего педагога в системе педагогического образования	688
<i>Анварова Хуснора, Isoxоnova Aziza</i>	
Толерантность в мультикультурном обществе	692
<i>Бекбосынова З. К.</i>	
Методика работы над ошибками как средство повышения грамотности	696
<i>Исмаилова Мадинабону</i>	
Методы и подходы к развитию профессиональной лексической компетенции студентов военных направлений	701
<i>Хамидова Нигора Тулкуновна</i>	
Raqamli ta'lim muhiti va uning maktabgacha yoshdagi bolalar rivojiga ta'siri	704
<i>Xayriddinova Parvinabonu Baxtiyor qizi</i>	
Pedagogika oliy ta'lim muassasalarida "botanika" fanini o'qitish samaradorligini oshirishda elektron ta'lim resurslardan foydalanish metodikasini takomillashtirish	707
<i>Nasirova Shahlo Qutbiddinovna</i>	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarning intellektual va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda media ta'lim texnologiyalaridan foydalanishning o'ziga xosligi	710
<i>Mahmudjanova Ro'za Mahmudjan qizi</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

O'zbekistonda jismoniy tarbiya va ommaviy sport samaradorligining tahliliy jihatlari.....	714
<i>Aslanova Malohat Akramovna</i>	
Differensial yondashuv asosida o'quvchilarning moliyaviy savodxonligini rivojlantirish muhim omil sifatida.....	718
<i>Mirzayev Akramjon O'ktamjonovich, Xokimjonova Feruza Hosiljon qizi</i>	
Jismoniy tarbiya-sog'lomlashtirish faoliyati jarayonida oliy ta'lim muassasalari talabalarining sog'lom turmush tarzini shakllantirish	721
<i>Ne'matova Diyora Dilshod qizi</i>	
Sport gimnastikasining yoshlar jismoniy rivojlanishidagi o'rni va ahamiyati	725
<i>Pirimova Nargiza Adilovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi (3–6 yosh) bolalarda erta ingliz tili o'rganishning psixolingvistik va pedagogik samaradorligi.....	728
<i>Xayrullayeva Muharramxon Davronbek qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim sifati va samaradorligini oshirishning strategik yo'nalishlari	733
<i>Otahanova Manzura G'ofurovna</i>	
Development of Intercultural Communication Competence of Future Teachers in Speaking Classes as an Important Lingvodidactic Problem: Evidence From Uzbekistan's Higher Education Context.....	736
<i>Muhammadiyeva Halima Saidahmadovna</i>	
Bo'lajak ona tili o'qituvchilarining og'zaki va yozma nutqini rivojlantirishda reflektiv topshiriqlarning o'rni .	749
<i>Altibayeva Malika Kuvandikovna</i>	
Jamiyatda huquqiy madaniyatni shakllantirish va rivojlantirishda davlat hokimiyati organlari faoliyatini takomillashtirish muammolari va istiqbollari	752
<i>Ismailov Sarvarbek Anvarbekovich, Maxkamova Munavvarxon Alisher qizi</i>	
Psixolog talabalarda kasbiy refleksiyaning rivojlantirishning tarbiyaviy-psixologik determinantlari: muammolar va yechimlar	757
<i>Shukurova Nargiza Ikramovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida valeologik madaniyatni rivojlantirishda jismoniy tarbiyaning pedagogik salohiyati	762
<i>Xudoyberdiyev Sh. M.</i>	

BOSHLANG'ICH SINFLARDA O'QUVCHILARIDA VALEOLOGIK MADANIYATNI RIVOJLANTIRISHDA JISMONIY TARBIYANING PEDAGOGIK SALOHİYATI

Xudoyberdiyev Sh. M.

Annotatsiya: Maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarida valeologik madaniyatni shakllantirish va rivojlantirishda jismoniy tarbiyaning pedagogik imkoniyatlari tahlil qilinadi. Tadqiqotning dolzarbligi o'sib kelayotgan avlod salomatligini mustahkamlash hamda bolalarda sog'lom turmush tarziga oid barqaror ko'nikmalarni shakllantirish zarurati bilan izohlanadi. Tadqiqotning maqsadi - boshlang'ich sinf o'quvchilarida valeologik madaniyatni rivojlantirish vositasi sifatida jismoniy tarbiyaning pedagogik salohiyatini aniqlashdan iborat. Tadqiqot jarayonida ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish, pedagogik tajribani umumlashtirish kabi nazariy usullar, shuningdek, kuzatish va pedagogik tajriba metodlaridan foydalanildi. Aniqlanishicha, jismoniy tarbiya vositalaridan tizimli foydalanish o'quvchilarda sog'liqqa nisbatan qadriyatli munosabatni shakllantirish, harakat faolligini rivojlantirish hamda sog'liqni saqlashga oid ongli xulq-atvorni qaror toptirishga xizmat qiladi. Jismoniy tarbiya jarayoniga valeologik komponentni integratsiya qilish yuqori samaradorlikka ega.

Kalit so'zlar: valeologik madaniyat, boshlang'ich sinf o'quvchilari, jismoniy tarbiya, sog'lomlashtiruvchi texnologiyalar, pedagogik salohiyat, sog'liq.

Abstract: This article analyzes the pedagogical possibilities of physical education in the formation and development of valeological culture among primary school students. The relevance of the study is explained by the need to strengthen the health of the younger generation, as well as to form stable healthy lifestyle skills in children. The purpose of the study is to identify the pedagogical potential of physical education as a means of developing valeological culture among primary school students. In the course of the study, theoretical methods were used, including the analysis of scientific literature and the generalization of pedagogical experience, as well as observation and pedagogical experiment methods. It was found that the systematic use of physical education tools contributes to the formation of a value-based attitude toward health in students, the development of motor activity, and the establishment of conscious health-preserving behavior. The integration of the valeological component into the process of physical education demonstrates high effectiveness.

Key words: valeological culture, primary school students, physical education, health-preserving technologies, pedagogical potential, health.

Аннотация: В статье анализируются педагогические возможности физического воспитания в формировании и развитии валеологической культуры у учащихся начальных классов. Актуальность исследования объясняется необходимостью укрепления здоровья подрастающего поколения, а также формирования у детей устойчивых навыков здорового образа жизни. Цель исследования заключается в определении педагогического потенциала физического воспитания как средства развития валеологической культуры у учащихся начальных классов. В ходе исследования были использованы теоретические методы, в частности анализ научной литературы и обобщение педагогического опыта, а также методы наблюдения и педагогического эксперимента. Установлено, что систематическое использование средств физического воспитания способствует формированию у учащихся ценностного отношения к здоровью, развитию двигательной активности, а также становлению осознанного поведения, направленного на сохранение здоровья. Интеграция валеологического компонента в процесс физического воспитания обладает высокой эффективностью.

Ключевые слова: валеологическая культура, учащиеся начальных классов, физическое воспитание, здоровьесберегающие технологии, педагогический потенциал, здоровье.

KIRISH

Ta'lim tizimini modernizatsiya qilish va o'sib kelayotgan avlodni tayyorlash sifatiga bo'lgan e'tiborning ortib borishi sharoitida o'quvchilar salomatligini saqlash va mustahkamlash masalasi alohida dolzarblik kasb etmoqda. Zamonaviy ijtimoiy-iqtisodiy hamda ta'limiy o'zgarishlar bolalar harakat faolligining pasayishi, o'quv yuklamasining ortishi va boshlang'ich sinf o'quvchilarining jismoniy hamda psixoemotsional holatiga salbiy

ta'sir ko'rsatuvchi omillarning ko'payishi bilan tavsiflanadi. Bu holat maktab ta'limi tizimida sog'lom turmush madaniyatini shakllantirishning samarali pedagogik vositalarini izlash zaruratini yuzaga keltiradi.

Boshlang'ich sinf davri shaxs rivojlanishining sezgir (senzitiv) bosqichi sifatida qaraladi. Aynan shu davrda sog'liqqa nisbatan qadriyatli munosabatning asoslari shakllanadi, sog'lom turmush tarziga oid dastlabki ko'nikmalar paydo bo'ladi, shuningdek, jismoniy faollik, o'z-o'zini boshqarish va gigiyenik odatlar bilan bog'liq xulq-atvor modellari tarkib topadi. Shu bois ushbu bosqichda valeologik madaniyatni maqsadli ravishda shakllantirish imkoniyati yuqori bo'lib, u sog'liq haqidagi bilimlar, uni saqlashga bo'lgan motivatsiya va amaliy ko'nikmalarni o'zida mujassam etuvchi integrativ shaxsiy sifat sifatida namoyon bo'ladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Ilmiy-pedagogik manbalarda valeologik madaniyat shaxsning sog'liq masalalaridagi ongli yondashuv darajasi va sog'lom turmush tarzini amalga oshirishga tayyorligini ifodalovchi tizimli tuzilma sifatida talqin qilinadi. Uni shakllantirish ta'limiy, tarbiyaviy va sog'lomlashtiruvchi komponentlarning o'zaro uyg'unligini ta'minlovchi kompleks yondashuvni talab etadi. Mazkur jarayonda jismoniy tarbiya alohida o'rin egallaydi. U nafaqat jismoniy sifatlarni rivojlantirish vositasi, balki sog'liq bilan bog'liq qadriyatli yo'nalishlarni shakllantiruvchi muhim pedagogik omil sifatida namoyon bo'ladi. Jismoniy tarbiyaning pedagogik salohiyati uning bola shaxsiga kompleks ta'sir ko'rsatish imkoniyati bilan belgilanadi, ya'ni jismoniy, psixik va ijtimoiy rivojlanishning uzviylikini ta'minlaydi. Ushbu tadqiqotda mazkur nazariy yondashuvlarning umumta'lim maktabi sharoitida amaliy qo'llanilishiga alohida e'tibor qaratildi.

Tadqiqotning empirik bazasini Surxondaryo viloyati Termiz tumani 7-sonli umumta'lim maktabining 4-sinf o'quvchilari tashkil etdi. Aynan shu yosh bosqichini tanlash valeologik madaniyat shakllanishi jarayonining faol rivojlanish davrini chuqurroq o'rganish zarurati bilan izohlanadi. Sog'liqni saqlash va jismoniy tarbiya masalalariga bag'ishlangan ilmiy tadqiqotlar yetarli bo'lishiga qaramay, aniq bir ta'lim muhitida jismoniy tarbiyaning pedagogik salohiyatidan kompleks foydalanish orqali boshlang'ich sinf o'quvchilarida valeologik madaniyatni rivojlantirish masalasi yetarlicha yoritilmagan. Shu bois tadqiqotning dolzarbligi jismoniy tarbiya vositalari asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarida valeologik madaniyatni rivojlantirishning samarali pedagogik yondashuvlarini ilmiy asoslash va amaliy jihatdan tatbiq etish zarurati bilan belgilanadi. Tadqiqotning maqsadi - 4-sinf o'quvchilarida valeologik madaniyatni rivojlantirishda jismoniy tarbiyaning pedagogik salohiyatini aniqlashdan iborat.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda nazariy va empirik metodlar kompleksidan foydalanildi. Nazariy metodlar doirasida psixologik-pedagogik hamda ilmiy-metodik adabiyotlar tahlili amalga oshirildi, mavjud ilmiy yondashuvlar tizimlashtirildi va valeologik madaniyatni shakllantirishga oid ilmiy qarashlar umumlashtirildi. Shuningdek, tahlil, sintez va umumlashtirish metodlari asosida tadqiqotning nazariy asoslari shakllantirildi. Empirik metodlar tarkibiga pedagogik kuzatuv, o'quvchilar o'rtasida anketa so'rovi o'tkazish hamda pedagogik tajriba (eksperiment) kiritildi. Pedagogik kuzatuv jarayonida o'quvchilarning jismoniy tarbiya mashg'ulotlaridagi faolligi, sog'lom turmush tarziga bo'lgan munosabati va xulq-atvori muntazam ravishda qayd etildi. Anketa so'rovlari orqali esa ularning sog'liq haqidagi bilim darajasi, motivatsiyasi va sog'lom odatlari shakllanganlik darajasi aniqlashtirildi. Pedagogik tajriba jismoniy tarbiya vositalarining boshlang'ich sinf o'quvchilarida valeologik madaniyatni rivojlantirishdagi samaradorligini aniqlashga qaratildi.

Tadqiqot Surxondaryo viloyati, Termiz tumani, 7-sonli umumta'lim maktabining 4-sinf o'quvchilari ishtirokida olib borildi. Tadqiqot bir necha bosqichda tashkil etildi: konstatatsiya bosqichi - o'quvchilarda valeologik madaniyatning boshlang'ich darajasi aniqlandi; shakllantiruvchi bosqich - maxsus ishlab chiqilgan pedagogik dastur asosida jismoniy tarbiya jarayoniga sog'lomlashtiruvchi texnologiyalar joriy etildi; nazorat bosqichi - amalga oshirilgan pedagogik ta'sir samaradorligi qayta diagnostika orqali baholandi. Shakllantiruvchi bosqich doirasida sog'lomlashtiruvchi texnologiyalar elementlari, o'yin asosidagi o'qitish usullari hamda sog'liqqa ongli munosabatni rivojlantirishga qaratilgan maxsus jismoniy mashqlar tizimli ravishda qo'llanildi. Bu esa o'quvchilarda sog'lom turmush tarziga oid bilim, ko'nikma va malakalarni kompleks tarzda rivojlantirish imkonini berdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tajriba-sinov ishlari Surxondaryo viloyati, Termiz tumani, 7-sonli umumta'lim maktabining 4-sinf o'quvchilari ishtirokida olib borildi. Tadqiqotda jami 52 nafar o'quvchi qatnashib, ular shartli ravishda nazorat va tajriba guruhlariga ajratildi. Valeologik madaniyatning shakllanganlik darajasini baholash maqsadida quyidagi mezonlar ajratib olindi:

- kognitiv mezon - o'quvchilarning sog'liq haqidagi bilimlari darajasi;

- motivatsion-qadriyat mezoni - sog'lom turmush tarziga bo'lgan munosabat va ichki ehtiyojning shakllan-ganligi;
- xulq-atvor mezoni - harakat faolligi hamda o'z-o'zini nazorat qilish ko'nikmalari.
Baholash past, o'rta va yuqori darajalar asosida amalga oshirildi [1-jadval].

1-jadval: O'quvchilarda valeologik madaniyat ko'rsatkichlarining dinamikasi (%)

Daraja	Tajriba guruhi (tajribagacha)	Tajriba guruhi (tajribadan so'ng)	Nazorat guruhi (tajribagacha)	Nazorat guruhi (tajribadan so'ng)
Yuqori	15%	38%	14%	18%
O'rta	42%	47%	44%	46%
Past	43%	15%	42%	36%

Shakllantiruvchi bosqich davomida tajriba guruhi o'quvchilarida quyidagi sifat o'zgarishlari qayd etildi:

- jismoniy tarbiya mashg'ulotlariga bo'lgan qiziqish sezilarli darajada oshdi, bu ularning dars va darsdan tashqari faoliyatdagi faol ishtirokida namoyon bo'ldi;
- o'z-o'zini nazorat qilish elementlari shakllandi (o'z holatini baholash, harakat faolligi rejimiga rioya qilish);
- sog'liqning shaxsiy va ijtimoiy qadriyat sifatidagi ahamiyatini anglash darajasi ortdi;
- jismoniy tayyorgarlik ko'rsatkichlari (chidamlilik, koordinatsiya, umumiy harakat faolligi) yaxshilandi.

Natijalarni statistik qayta ishlash (Styudentning t-mezoni) tajriba guruhi o'quvchilarida tajribagacha va tajri-badan keyingi ko'rsatkichlar o'rtasida ishonchli farqlar mavjudligini ko'rsatdi ($p < 0,05$), bu esa ishlab chiqilgan pedagogik modelning samaradorligini tasdiqlaydi. Jismoniy tarbiya vositalarini sog'lomlashtiruvchi texnologi-yalar asosida joriy etish quyidagi natijalarni ta'minladi:

- o'quvchilarning valeologik madaniyat darajasining yuqoriroq bosqichga ko'tarilishi;
- sog'lom turmush tarziga nisbatan barqaror motivatsion qarashlarning shakllanishi;
- sog'liqni saqlash va mustahkamlashga oid amaliy ko'nikmalarning rivojlanishi.

Olingan natijalar shuni asosli ravishda ta'kidlash imkonini beradiki, jismoniy tarbiya muhim pedagogik salo-hiyatga ega bo'lib, boshlang'ich sinf o'quvchilarida valeologik madaniyatni shakllantirishning asosiy vositala-ridan biri sifatida qaralishi mumkin. Tadqiqot davomida olingan natijalar Surxondaryo viloyati Termiz tumani 7-sonli umumta'lim maktabining 4-sinf o'quvchilarida valeologik madaniyatni rivojlantirishda jismoniy tarbiya vositalarining sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatganligini yaqqol namoyon etdi. Kognitiv, motivatsion-qadriyat va xulq-atvor mezonlari bo'yicha aniqlangan ijobiy dinamik o'zgarishlar ishlab chiqilgan pedagogik dastur tizimli ta'sirga ega ekanligini ko'rsatadi. Olingan natijalarni ilgari olib borilgan ilmiy tadqiqotlar bilan qiyosiy tahlil qilish ularning konseptual jihatdan uyg'un ekanligini tasdiqlaydi. Xususan, ta'lim muhitida sog'liqni saqlash masalalariga bag'ishlangan ilmiy ishlarda muntazam harakat faolligi sog'lom turmush tarziga oid barqaror qarashlarni shakllantirishning muhim omili sifatida e'tirof etiladi. Bizning tadqiqot natijalarimiz ham ushbu ilmiy xulosani tasdiqlaydi: tajriba guruhida valeologik madaniyatning yuqori darajasiga ega o'quvchilar ulushining ortishi ularning sog'liqqa ongli munosabati shakllanib borayotganini hamda ichki motivatsiyaning kuchayganini ko'rsatadi.

Bir qator pedagogik tadqiqotlarda sog'lom turmush madaniyatini samarali shakllantirish ta'limiy va tarbi-yaviy komponentlarning uzviy integratsiyasi asosida amalga oshirilishi zarurligi ta'kidlanadi. Tadqiqotimiz nati-jalari ham ushbu yondashuvni qo'llab-quvvatlaydi. Jumladan, o'yin texnologiyalaridan foydalanish, o'z-o'zini nazorat qilish elementlarini joriy etish hamda sog'lomlashtiruvchi texnologiyalarni qo'llash o'quvchilarning nafaqat bilim doirasini kengaytirishga, balki amaliy ko'nikmalarini rivojlantirishga va sog'liqni qadrlashga oid barqaror qarashlarni shakllantirishga xizmat qildi. Alohida e'tibor tajriba guruhida valeologik madaniyatning past darajasiga ega o'quvchilar ulushining sezilarli kamayganiga qaratiladi. Bu holat joriy etilgan pedagogik dastur nafaqat o'rta darajadagi o'quvchilarga, balki avval sog'lom turmush tarziga oid ko'nikmalari yetarli dara-jada shakllanmagan bolalarga ham samarali ta'sir ko'rsatganini anglatadi. Shu bilan birga, nazorat guruhida kuzatilgan o'zgarishlarning sustligi olingan natijalarning maqsadli pedagogik ta'sir natijasi ekanligini yana bir bor tasdiqlaydi.

Qiyosiy tahlil shuni ko'rsatadiki, jismoniy tarbiya an'anaviy shaklda, ya'ni valeologik komponentni maqsadli tarzda kiritmasdan olib borilganda, sog'lom turmush madaniyatini yetarli darajada shakllantirishni ta'minlay olmaydi. Aksincha, o'z-o'zini boshqarish, jismoniy faollikning ahamiyatini anglash va barqaror sog'lom odatlarni

shakllantirishga yo'naltirilgan sog'lomlashtiruvchi texnologiyalarni integratsiya qilish ta'lim jarayonining samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

Tadqiqot natijalari faoliyatga yo'naltirilgan yondashuvning asosiy qoidalari bilan ham mos keladi. Mazkur yondashuvga ko'ra, barqaror shaxsiy sifatlar faol amaliy faoliyat jarayonida shakllanadi. O'quvchilarning turli xil harakat faoliyatlariga jalb etilishi, mashqlarni ongli ravishda bajarishga yo'naltirilgan yondashuv ularning o'z-o'zini nazorat qilish va o'zini boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qildi, bu esa valeologik madaniyatning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Bundan tashqari, olingan natijalar shaxsga yo'naltirilgan yondashuvning ahamiyatini ham tasdiqlaydi. Ushbu yondashuv o'quvchilarning individual xususiyatlarini inobatga olishni nazarda tutadi. Mashg'ulotlarni tashkil etishda turli metod va shakllardan foydalanish o'quvchilarning faol ishtirokini oshirdi, bilimlarni samarali o'zlashtirish hamda barqaror xulq-atvor ko'nikmalarini shakllantirish uchun qulay sharoit yaratdi. Shu bilan birga, tadqiqotning ayrim cheklovlari mavjudligini ham ta'kidlash zarur. Ular tanlangan namunaning hududiy jihatdan cheklanganligi hamda tajriba o'tkazish muddatining qisqaligi bilan bog'liq. Mazkur holat kelgusida tadqiqotlar doirasini kengaytirish, empirik bazani boyitish va turli ta'lim muhitlarida valeologik madaniyatni shakllantirishning pedagogik shart-sharoitlarini yanada aniqlashtirish zaruratini yuzaga keltiradi.

XULOSA

O'tkazilgan tadqiqot Surxondaryo viloyati, Termiz tumani, 7-sonli umumta'lim maktabining 4-sinf o'quvchilarida valeologik madaniyatni rivojlantirish jarayonida jismoniy tarbiyaning pedagogik salohiyatini har tomonlama yoritib berdi. Olingan natijalar shuni tasdiqladiki, jismoniy tarbiya jarayonini sog'lomlashtiruvchi texnologiyalar asosida maqsadli tashkil etish boshlang'ich sinf o'quvchilarida sog'liqqa nisbatan qadriyatli munosabatni shakllantirish, harakat faolligini oshirish hamda o'zini o'zi boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirishga sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Aniqlanishicha, ishlab chiqilgan pedagogik dastur joriy etilishi natijasida o'quvchilarda valeologik madaniyat darajasi sezilarli darajada oshdi. Bu esa yuqori darajadagi o'quvchilar ulushining ortishi va past darajadagi ko'rsatkichlarning kamayishi orqali ifodalanadi. Kuzatilgan o'zgarishlar tizimli xususiyatga ega bo'lib, kognitiv, motivatsion-qadriyatli va xulq-atvor komponentlarini qamrab oldi.

Isbotlandiki, metodik jihatdan asoslangan holda tashkil etilgan jismoniy tarbiya jarayoni sog'lom turmush madaniyatini shakllantirishning samarali vositasi hisoblanadi hamda ta'limiy, tarbiyaviy va sog'lomlashtiruvchi vazifalarning integratsiyasini ta'minlaydi. Bunda o'yin va faoliyatga yo'naltirilgan metodlardan foydalanish, o'zini o'zi nazorat qilish ko'nikmalarini shakllantirish hamda motivatsion jihatdan boyitilgan ta'lim muhitini yaratish muhim pedagogik shartlar sifatida namoyon bo'ladi. Tadqiqotning ilmiy yangiligi jismoniy tarbiya vositalaridan kompleks foydalanish asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarida valeologik madaniyatni rivojlantirishning yaxlit pedagogik tizimi ilmiy jihatdan asoslab berilganida namoyon bo'ladi.

Tadqiqotning amaliy ahamiyati esa olingan natijalardan umumta'lim muassasalarida jismoniy tarbiya dasturlarini takomillashtirishda, o'quvchilarda sog'lom turmush tarziga oid barqaror ko'nikmalarni shakllantirishga yo'naltirilgan pedagogik faoliyatni tashkil etishda samarali foydalanish mumkinligi bilan belgilanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Amonov, R. (2018). Jismoniy tarbiya nazariyasi va metodikasi. Toshkent: Fan va texnologiya.
2. Axmedov, Sh. (2020). Sog'lom turmush tarzi va uning pedagogik asoslari. Toshkent: O'qituvchi.
3. Бальсевич, В.К. (2000). Физическая культура для всех и для каждого. Москва: Физкультура и спорт.
4. Баранов, А.А. (2012). Здоровье детей и подростков: проблемы и пути их решения. Москва: ГЭОТАР-Медиа.
5. Выготский, Л.С. (1984). Педагогическая психология. Москва: Педагогика.
6. Леонтьев, А.Н. (1975). Деятельность. Сознание. Личность. Москва: Политиздат.
7. Матвеев, Л.П. (2008). Теория и методика физической культуры. Москва: Спорт.
8. Никифоров, Г.С. (2011). Психология здоровья. Санкт-Петербург: Питер.
9. Слостенин, В.А. (2004). Педагогика. Москва: Академия.
10. Xolikov, A.A. (2019). Sog'lomlashtiruvchi pedagogika asoslari. Toshkent: Universitet.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №3(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.